

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 1

Fylke: Nordland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Vefsn

Emne: Jord og plog

Bygdelag:

Oppskr. av: Nord. Risdal

Gard: Gulljord

(adresse): Fjirsteatnet

G.nr. 154 Br.nr. 1

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1) Det er kjøi så greidd å skilja mellom jord og plog i det eldste tradisjonen fortel. Men etter det ein kann finna har ikkje arden vore vanleg i bruk her i eldre tider. Det ser nærmost ut til at den kom til Vefsn i lag med dei eldste agronomar og då i den form ein vanleg kallar kjøpplog altså jord med veltfjøl

2) Så vidt eg har kunna spørre har ikkje arden vore brukt til anna enn å kjøre opp rader, når ein sette poteter*

3) og vanleg skiljer ikkje folk mellom jord og kjøpplog. Jord uten veltfjøl har eg ikkje sett i Vefsn. Men eg har sett ein slik i Nord Rana noko stund (kring 40 år sidan) forna var litt drit.

4) Den eldste form for jord, eg har sett i Vefsn, var svært like fig 6. men hadde ikkje bussel buss ut hal agronom å se til å feste draget i. Den var brukt buss til å kjøre poteter med og den var vel gjort av ein eller anna bygdemed

* og til å kjøre poteter med

2
13) No finnes berre fabriksmidde plozer
i bruk i bygdena her og dei første fabrike
plozer kom ned omkring 1890. Før den tid
var alle plozer laga av dei så kalla ploz
smeder. Dei hadde oftast berre eit
styre og kosta 3-4 dalar etter storliken

14) Dei eldste plozar ein kjemur had-
de form som Nr 8 og hadde flat fjöl.
Dei siste treplozar, som var i bruk had-
de noko vridd fjöl og fjöla hadde no-
ko beslag omkring som Nr 12 Men
plozarn hadde berre eit styre.

15) Plozkaren måtte alltid ha med
ein spade for å rive fjöla med og
denne spade hadde plass på ploz åsen
i nærliken av ristilen (kniven)

16) Når ein kjørte plozarn Tom kjørte
ein allis lauddeita (iltkje på fjöla)

17) Det var ein kloss på ploz åsen som
heldt den litt op frå jorda, når ein kjør-
te tom. Denne klossen høite og hjo namn
på den var berre kalla moldklossen og
den måtte ofte skiftas likesom fjöl og
skjær

18) Av treplozarn har eg hjo kät om
tala vinstre plozar

19) Med slike treplozar plögde ein
vanlegvis ikkje djupare enn 4-5 Tom
så det var ingen djupkultiv

20) Dei treplozar og har hørt om tala
hadde alle ristil

21) Her var ein svensk kät same som
sa at i Torna bruke dei ein slik ein
kniv til å skjera laus fira med på
seig jorda og fira vart ulfa for hand

21) Eg har ikkje hørt om ein slik kniv
her i bygdena

22) ?

23) ?

No dei eldre plozer var det serlig
form Nr 14 som var mykje brukte.
Av desse er kanskje einno nokre i
bruk på bratte fjellgarder. Dei gjekk
her under namn av „Ol Nilso plo-
zar eller ein byggesmed som heitte
Ola Nilson og bødde på Nylund
i Drevja. Disse plozar var sers godt
like og fano på nesten kvar gard
Plozar med 2 stykker var ikkje i
bruk før det tok til å koma fabrikk
plozar, først dei såkalla Göteborg
plozar og sidan dei frå Adals
bruk. No er det berre dei amerikane
re ploztyper som er i bruk, når ein
ser bort frå dei forhall og hasallend.
And uttalar her med gjeldt b.
ordet er hantjern.

Gjulljord 11-1-1949

Audv. Rindal

2638

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING